

Article is devoted features of independent activity of students in the information-subject environment. In article the basic psychology-pedagogical factors motivating students to independent activity are presented. Also in article the complex of the is professional-directed tasks of different type and levels of complexity which is not only way of mastering the future professional work, but also certain installation on use of possibilities of the information-subject environment in the form of the methodical mechanism of motivations of students to independent research activity when training process is replaced with training is considered.

СТАТТЯ НАДІЙШЛА ДО РЕДАКЦІЇ 02.06.2010

УДК 378

*А. В. Слепцов,
м. Харків, Україна*

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПОЧУТТЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Постановка проблеми. В процесі управління сучасними складними соціальними системами все більшу роль у забезпеченні необхідної чи бажаної ефективності суспільного виробництва відіграє відповідальність як керівників, так і кожного виконавця. Вона стає визначальною передумовою належного функціонування і розвитку самої соціальної чи соціально-технічної системи. Сьогодні саме відповідальність розглядається як основна мета і головний резерв науково-технічного і соціального прогресу. Тому така велика увага приділяється дослідженню, розробці та впровадженню в ділову практику ефективних управлінських технологій, які ґрунтуються на досягненнях філософії управління та його психології, які спрямовані на прищеплення працівникам почуття відповідальності. При цьому особливо важлива роль відводиться практиці управлінської відповідальності як одному з ефективних інструментів успішного досягнення цілей спільної діяльності.

Однією з найбільш характерних відмінностей людини від усіх живих істот на нашій планеті є усвідомлена цілеспрямована діяльність з перетворення природних ресурсів у продукти споживання, здійснювана спільно з іншими людьми. Природа ж спільної діяльності є такою, що її успішне здійснення зумовлює необхідність, з одного боку, належної координації дій її учасників та управління ними, а з іншого – взаємодії та взаєморозуміння як між учасниками цієї діяльності, так і між керівником та виконавцями окремих функцій, розуміння сутності, змісту і цілей діяльності. Умовою ж, що здатна забезпечити взаєморозуміння, є ділове міжособистісне спілкування.

З цієї точки зору, спільна діяльність або у більш загальному випадку, суспільне виробництво вимагає наявності як одного зі своїх важливих елементів певної системи управлінського спілкування на основі відповідальності за свої дії.

Зрозуміло, що відповідальність в управлінському спілкуванні є окремим випадком феномену відповідальності взагалі. Тому, щоб осягнути і зрозуміти її сутність, необхідно спочатку розглянути природу самої відповідальності.

У цьому матеріалі поєднані три таких істотно різних поняття, які відображають начебто зовсім різні феномени духовної культури людства, як філософія, психологія і відповідальність. Але в дійсності вона є цілком доречною, логічною і обґрунтованою,

оскільки, відповідальність, з одного боку, як один з найбільш поширених різновидів взаємодії між людьми, істотною мірою підпорядковується психологічними закономірностями. З іншого боку, воно, як і будь-яке складне явище взагалі може бути глибоко усвідомленим і зрозумілим лише за умови належного його філософського аналізу.

Поняття психології відповідальності вже давно набуло належного вживання як у науковому обігу, так і у повсякденному житті, особливо у практиці організації та здійснення управління соціальними системами. І як специфічна наукова дисципліна, психологія відповідальності має свій чіткий предмет і об'єкт дослідження, свій досить розвинений поняттєво–категоріальний апарат.

Зв'язок проблеми з актуальними психологічними і філософськими теоріями.

При здійсненні управлінської діяльності та спілкування керівник має виходити з принципу раціонального розподілу повноважень і відповідальності. Цей принцип полягає в тому, що дійсно кожний працівник повинен чітко знати свою посадову компетенцію, тобто завдання, що постають перед ним, а також обов'язки і права, зумовлені реалізацією цих завдань, та міру особистої відповідальності за належне їх виконання.

З цього виходить, що створюються умови для виявлення й максимально можливого розкриття творчих здібностей та особистісного потенціалу кожного працівника. Це стосується виявлення і можливості плідного використання його професійних знань, досвіду, здібностей. Дотримання цього принципу відіграє надзвичайно важливу роль як для організації, так і для самого працівника. Для організації можливість самореалізації працівника стає джерелом додаткових конкурентних переваг, тоді як для працівника – це чинник суспільного визнання значущості його особистості, його здібностей та діяльності. Реалізації цих можливостей багато в чому може сприяти делегування керівником цьому працівникові окремих повноважень, тобто передача підлеглому певної низки завдань чи певних видів діяльності зі сфери обов'язків.

Філософські аспекти психології відповідальності і самої відповідальності, ще лишаються недостатньо дослідженими, хоча і є надзвичайно цікавим феноменом. Філософський аналіз психології людської відповідальності ми вважаємо розпочати з констатації факту складної природи самої людини. Дійсно, вона виступає одночасно істотою біологічною, соціальною і творцем культури. І в процесі своєї еволюції людина, не втрачаючи своєї біологічної природи, поступово ставала все більш соціальною.

Це означає, що для забезпечення нормальної життєдіяльності й розвитку людини їй все більш стає необхідною участь у спільній діяльності з іншими людьми.

Суспільна природа людини зумовлює не тільки необхідність її участі у спільній діяльності як необхідну умову її буття і самореалізації, а й певне її підпорядкування нормам суспільної свідомості, суспільної психології, системі морально–етичних і ціннісних вимог.

Результати аналізу актуальних досліджень та наукових публікацій з проблеми

переконливо свідчать про її значну теоретичну і практичну важливість і значущість як для філософії освіти, для бізнесу, так і взагалі для виробництва. В цьому можна впевнитись при знайомстві з роботами багатьох дослідників. Серед них в першу чергу можна назвати: В. П. Андрущенко, Т. В. Андрущенко, В. Г. Антоненка, С. В. Алексеева, С. С. Алексеева, Д. І. Бернштейна, В. Г. Горохова, І. В. Іловайського, Л. М. Ковальова, В. А. Копилова, М. С. Малєїна, В. Д. Михайлова, Т. М. Михайлову, В. Б. Носова, Е. П. Пишкіну, Є. А. Резчікова, М. А. Розова, В. С. Степіна, В. Р. Усенка, М. С. Четв'орткіна та інших.

Психологія відповідальності має на увазі, що людина прагне піти від конфлікту. Як відзначають психологи Роберт Блейк і Джейн Мутон, один із способів вирішення конфлікту - це "не потрапляти в ситуації, які провокують виникнення протиріч, не

вступати в обговорення питань, багатих розбіжностями. Тоді не доведеться приходити в збуджений стан, нехай навіть і займаючись вирішенням проблеми"...

Що ж стосується відповідальності освіти, то увага дослідників до її проблем взагалі не відповідає тій її важливості та суспільній значущості у забезпеченні життєдіяльності сучасного суспільства та перспектив його розвитку. І зараз, потребують філософського аналізу поняття професійної відповідальності, шляхів і засобів її формування.

Мета даної статті у зв'язку з розглянутими обставинами і полягає у спробі філософського осмислення феномену відповідальності і соціально-психологічних особливостей її формування. При цьому основна увага буде зосереджена на філософському контексті формування професійної відповідальності сучасного інженера, бізнесмена, керівника та інших. Така мета зумовлена тим, що саме у сфері підготовки інженерів найбільшою мірою проявилася загальна криза освіти, і від рівня їх професійної відповідальності та характеру її формування істотною мірою залежатимуть сама можливість соціально-економічного відродження України, забезпечення належної конкурентоспроможності національної економіки та її інноваційного розвитку, а отже і добробут широких верств населення та його соціально-психологічне самопочуття.

Виклад основного матеріалу. Відповідальність – філософське і соціологічне поняття, яке обумовлює об'єктивний, історично конкретний характер взаємовідношень між особистістю, колективом, суспільством з точки зору усвідомлення всіх вимог, які застосовуються до них. Існує юридична, моральна та інші види відповідальності. Залежно від суб'єкта відповідальності дій виділяють індивідуальну, групову, колективну відповідальність. У індивіда відповідальність формується як результат тих зовнішніх вимог, котрі йому надає суспільство, клас, колектив. Усвідомлені індивідом, вони стають внутрішньою основою мотивації його відповідальної поведінки, регулятором котрої є совість. Формування особистості обумовлює виховання у неї почуття відповідальності, яка стає її властивістю [8].

У соціальному суспільстві, де стверджується принцип „один за всіх і всі за одного”, де вільний розвиток кожного стає умовою вільного розвитку усіх, відносини відповідальної залежності набувають характер дійсно взаємних відносин. Цільність відповідальності особистості складається на основі її практичної участі, а відповідальна поведінка особистості по відношенню до суспільства все у більшій мірі відповідає її особистим напрямкам. Відповідальність за відповідну роботу набирає особливого значення, коли у значній мірі росте обсяг і складність питань.

Соціальна відповідальність – міра відповідальності дій соціальних суб'єктів (особистостей соціальних груп, держави) взаємним вимогам, діючим правовим та іншим суспільним нормам, загальним інтересам. Соціальна відповідальність обумовлена закономірностями суспільного життя, специфічними зв'язками між людьми та іншими соціальними суб'єктами, що вимагають від людей виконання певних обов'язків. Соціальна відповідальність є засобом підтримання цілісності суспільства, суспільної злагоди, соціальної дії [9].

Протилежні за своїм характером висновки стосовно того, що треба розуміти під концепцією соціальної відповідальності, породжуються суперечками про цілі організацій. Як показують спостереження, є люди, котрі розглядають організацію як економічну цілісність, яка повинна слідити тільки за ефективністю використання своїх ресурсів. Діючи таким чином, організація виповнює економічну функцію виробництва продукції та послуг, необхідних для суспільства з вільною ринковою економікою, забезпечує одночасно роботу для громадян і максимальний прибуток та винагороду для акціонерів.

Згідно з цією точкою зору, істина роль бізнесу полягає у використанні енергії і ресурсів у діяльності, спрямованої на підвищення прибутку за умови, що він притримується правил гри та бере участь у відкритій конкурентній боротьбі, не схиляючись до махінацій та обману. З іншої точки зору, є думка, згідно якої організація – це більше, ніж економічна цілісність. Згідно з цієї точки зору сучасна організація є складною частиною оточення, яке включає множини складаючи, від яких залежить саме існування організації. До таких складових, між організацією і суспільством у цілому, відносяться місцеві общини, засоби інформації, постачальники, групи суспільного тиску, союзи чи об'єднання, а також працівники і люди які тримають акції. Ця багатогранна суспільна сила може сильно впливати на досягнення організацією її цілей, тому організації приходиться урівноважувати чисто економічні цілі з економічними і соціальними інтересами цих складальних середин.

Згідно з цією точкою зору, організації несуть відповідальність перед суспільством, у якому функціонують, незалежно від забезпечення ефективності, зайнятості, прибутку і не порушення закону. Організації повинні віддавати частину своїх ресурсів і зусиль по соціальним каналам. Організації повинні жертвувати на благо суспільства. Більш того, у суспільстві складаються визначені уявлення і стереотипи про те, як повинна вести себе організація, щоб вважатися доброзичливим корпоративним членом.

На цій основі формується точка зору, у значній мірі визначається суспільними очікуваннями, зводиться до того, що організації повинні відповідально діяти у таких багатозначних сферах, як захист оточуючої середовища, охорони здоров'я та безпеки, громадянські права, захист інтересів покупця і т. п. Кіт Девіс прямо казав, що бізнес повинен бути активно-соціально відповідальним з причини «залізного закону відповідальності» і стверджує, що «у довгостроковій перспективі ті, хто не користується владою у такому напрямку, яке суспільство вважає відповідальним, цю владу втратить».

Всім відомо, що соціальні очікування у відношенні бізнесу з роками змінювались, а ці зміни, в свою чергу, вносили вклад в уявлення суспільства про роль бізнесу.

Під юридичною відповідальністю розуміють слідування конкретним законам і нормам державного регулювання, визначаючим, що може, а чого не повинна робити організація. По кожному питанню існують сотні і тисячі законів і нормативів, - наприклад, скільки токсичних речовин може знаходитися у промислових стоках; як знищити дискримінацію при наймі на роботу; які мінімальні умови до безпеки продукції; які типи товарів можна продавати іншим країнам. Організація, яка діє по всім цим законам і нормативам, веде себе юридично відповідальним чином, але вона не обов'язково буде також вважатися соціально відповідальною [5].

Соціальна відповідальність, на відміну від юридичної, є визначальним рівнем добровільного відгуку на соціальні проблеми зі сторони організації. Цей відгук має місце по відношенню до того, що лежить за визначальними законами або регулюючими органами умов або ж поверх цих умов. Наприклад, організації яка, згідно регулюванню, повинна мати у штаті 15 представників національних меншостей, але фактично не забезпечує досягнення цього рівня, по закону відповідає за це порушення. Її зовсім не обов'язково розглядати як соціально відповідальну за положення справ у цьому регіоні з практикою найма національних меншостей. З іншої точки зору, слідує закону не означає, що організація більше не несе ніякої соціальної відповідальності. Іншу організацію, котра тримає у штаті більше ніж 151 представників національних меншостей, треба було б вважати соціально відповідальною з точки зору рішення цієї проблеми. Однак та ж сама організація може порушувати закон, займаючись невірною рекламою, і у цій сфері діяльності поведінку організації не можна вважати навіть юридично відповідальною [2].

Концерт, на якому у 1985 р. брали участь знамениті рок-гурти зі всього світу, жертвуючи свій час, щоб допомогти зібрати мільйони доларів для голодуючих Ефіопії, можна вважати прикладом соціально – відповідальної поведінки, оскільки ніякий закон або регулювання не обов'язували музикантів так робити.

Другим прикладом соціальної відповідальності, ілюструючи концепції добровільної дії, є поведінка фірми «Монсанто», котра менш ніж через два місяця після втечі ядовитих речовин у Бхопалі на заводі, побудованим фірмою «Юніон Карбайдз» у Індії, і гибелі майже 2000 жителів цього міста внаслідок катастрофи, зробила по свідоцтву «Бізнес Уїк» наступне: «Фірма «Монсанто», четверта у хімічній промисловості, здивувала своїх критиків, повідомив про добровільне розгортання програми «право знати», сутність якого полягає у розповсюдженні інформації про можливі небезпеки і міри захисту обов'язкових для людей, які живуть біля 53 її заводів...»

Інженерна відповідальність. Інженер - професія гуманітарна. З одного боку, це - особа, що створює проекти майбутніх технічних систем або процеси їх експлуатації, ремонту, ліквідації, модернізації по волі замовника. (Під замовником розуміється суб'єкт, що ініціював початок роботи інженера в досягненні якої-небудь мети.) Замовником може бути організація, фізична особа, суспільство в цілому, сам інженер і тому подібне, і так далі У своїй діяльності інженер прагне до досягнення користі для замовника. При цьому він використовує свої знання, уміння і розуміння для досягнення цієї мети.

З іншого боку, як відзначає крупний канадський інженер Е.Крік, «Багато хто вважає, що більшість рішень інженер знаходить, стоячи в креслярській дошки. Це далеко не так. Велику частину свого часу інженер наводить довідки, знайомиться з літературою, вивчає вимоги, обмінюється думками, підбирає співробітників. Тому уміння підтримувати хороші стосунки з людьми і успішно співробітничати з ними грає велику роль в роботі інженера» [1].

«Важливу частину роботи інженера складають визначення і оцінка нових технічних завдань. Інженер повинен визначити, як люди застосовуватимуть розроблені ним прилади. Він зобов'язаний також передбачати той ефект, який викличе появу у продажу, наприклад, механічної зубної щітки. Таким чином, діяльність інженера у великій мірі залежить від потреб суспільства, визнання корисності його винаходів і того, як ці винаходи допомагають людям. Ця зацікавленість разом з економічною стороною діяльності інженера роблять його роботу не настільки вже суто технічною, як передбачають необізнані».

Існує думка, ніби інженер велику частину свого часу робить те, ніж зазвичай займається технік або механік, або навіть лаборант. Ні в якому разі не немає! Інженерові частіше доводиться мислити абстрактно, обдумувати факти, обчислювати і зіставляти і рідше мати справу з конкретними приладами. Більш того, макет розробленого інженером приладу збирає техніка, тому навіть в цьому випадку інженерові не завжди вдається "попрацювати руками"».

Таким чином, інженер має справу не з технічними системами (пристроями і технологічними процесами), а з їх описами. Він перетворює ці описи від неясних вимог замовника до чітких і однозначних, наприклад, кресленням. При цьому він використовує напрацьовані в інженерній справі процедури інженерної діяльності відповідно до прийнятого регламенту.

Відповідне розуміння склалося відвіку. Недоліком наведеного вище викладу є його розпливчатість, заслання на особистий досвід, типа "так робиться". Повторні спроби аналізу ества інженера можна визнати вторинними, оскільки за ними не коштує власний досвід автора, як в Е. Кріка. Тому для практичних цілей оцінки якості інженера, оцінки ефекту навчання студента доцільно використовувати концепцію портрета інженера, що включає:

1. Професійний портрет, тобто знання - уміння - розуміння, необхідні інженерові;
2. Ділові якості (воля, уміння тримати удар, відчуття відповідальності), що виробляються в процесі професійної діяльності інженера і цінності, що визначають кінець кінцем орієнтацію інженера.

Професійний портрет інженера автоматично задає вимоги до системи навчання, на його базі складається картина інженерного утворення XXI століття [3].

Згідно Е. Кріку "певний обсяг знань, певні уміння, певну точку зору інженером використовуються для розробки способів перетворення запасів Всесвітом (матеріалів енергії і тому подібне) за допомогою фізичних приладів, пристроїв і процесів у форми, що задовольняють потребу людей".

Інженер (з точки зору виробництва) повинен уміти: експлуатувати і ремонтувати, проектувати і ліквідувати технологічні процеси і пристрої. Для чого він повинен уміти: ставити завдання і знаходити завдання, прогнозувати, винаходити і приймати рішення по техніці і по впровадженню техніки. Розуміти місце своєї роботи і її наслідку, як що проявляються в корисних функціях, створених їм ТС, так і в небажаних ефектах.

Підприємствам потрібні професіонали, здатні застосуватися до зміни профілю підприємства, відтворити його заново, запустити або модернізувати виріб. Коротше - необхідний інженер умілий. А вузи випускають інженера того, що знає. Інженер повинен знати науки, уміти винаходити, конструювати, експлуатувати, упроваджувати, розуміти - хід подій в промисловості і на ринку, своє місце, свою відповідальність. А тому майбутнього інженера треба учити наукам і навчати інженерній справі.

Традиційно основним сенсом інженерної діяльності вважається проектування, створення технічних систем (ТС). Вузівська підготовка забезпечує майбутнього інженера знаннями необхідних дисциплін і вихідними уміннями конструювання і розрахунків майбутніх пристроїв, тех. процесів. Прийнято вважати, що становлення інженера відбувається на практиці, на виробництві, чому у ряді країн і вважається, що вуз повинен давати диплом фахівця, а звання інженера - привласнюється по рекомендації колег, по досвіду роботи. Проте, ця, здавалося б, відпрацьована схема підготовки не задовольняє практику - підприємства, фірми чекають фахівців з досвідом роботи, а досвід напрацьовується з часом... Річ у тому, що залишається за бортом власне розробка і постановка продукції на виробництво, що включає роботи із створення, забезпечення виробництва продукції і забезпечення його вживання. Ще менш підготовлений випускник до експлуатаційних, ремонтних і ліквідаційних робіт і робіт по елімінації чинників розплати, якими доводиться "платити" за корисну функцію розробки. Останнім часом значущість робіт по зниженню витрат виробництва і тому подібне, і ширше - по до проектному і проектно-виробничому зниженню чинників розплати (брак, аварії, забруднення довкілля) стала переважати над значущістю власне проектування. За кордоном в кваліфікації інженера цінуються знання і навички по забезпеченню зв'язків виробництва з ринком (економіка, маркетинг, психологія, соціологія). І якщо в принципі поки що інженер може обійтися традиційними методами проектування і створення техніки (без способів зниження чинників розплати, що доводиться готівковим ходом науково-технічного прогресу), то в майбутньому інженер без володіння методами елімінації чинників розплати буде безпорадний. Звідси, способи елімінації чинників розплати укупі з винахідництвом (ТРИЗ) виявляються ядром підготовки інженера XXI-го століття, націленою на досягнення корисного ефекту з чинниками розплати, що неухильно знижуються [4].

Другою важливою властивістю інженера виявляється здатність забезпечити своєму виробу гідне місце в суспільстві, на ринку. А це досягається зовсім не технічними способами.

В процесі своєї діяльності інженер:

- взаємодіє із замовником з метою здобуття можливо повнішої картини того, чим же є пропонуване йому завдання;

- контактує з потенційними користувачами майбутнього виробу, системи з метою з'ясувати як буде прийнята його робота суспільством, яке її майбутнє і що можна зробити, аби воно було сприятливим;

- передає своїм колегам техдокументацію, необхідну їм для розробки частин ТС;
- передає робочим техдокументацію на виготовлення;
- веде авторський нагляд виготовлення;
- передає замовникові (а з потреби і потенційному споживачеві) експлуатаційну документацію.

У всіх цих ситуаціях інженер в тій чи іншій мірі повинен (а інколи вимушений) доводити чому справа повинна йти саме так, що виріб не принесе збитку і т. д.

Аби описати в конкретиці, що таке інженер, треба описати що таке його діяльність - що таке інженерна справа, і який його професійний портрет.

Висновки. У даній статті було ознайомлення з основними положеннями досить складної і цікавої галузі знань, якою виступає психологія відповідальності. Матеріал роботи пропонується насамперед майбутнім керівникам, лідерам трудових колективів і професійним менеджерам. Тому ми вважаємо показати, що сучасне управління, яке здійснюється в умовах відповідальності, суспільних відносин і всіх сфер суспільного життя взагалі, в умовах постійного зростання освітнього, загальнокультурного і кваліфікаційного рівня розвитку особистості працівника, істотно відрізняється від традиційних його цілей, змісту і характеру.

Відповідальність – життєва цінність, яка пов'язана з морально-етичними нормами. Особливо в освіті безвідповідальність не є показником у формуванні майбутньої особи будь-якої спеціальності. Безвідповідальність є не лише з боку студентів, але і з боку викладачів. І криза в Україні, яка іде вже протягом близько двадцяти років є дія безвідповідальності. Відповідальність – дуже гарний спосіб виходу із кризи, якщо кожен громадянин буде її виконувати з повагою.

І ці відмінності стосуються перш за все характеру управлінської діяльності. Воно все більш ґрунтується на наукових засадах. При цьому не тільки результати численних досліджень психологів і соціологів, а й реальна практика управлінської відповідальності переконливо свідчать про істотні навіть суто економічні переваги, не говорячи вже про соціальні та соціально-психологічні. Ставлення працівника до організації, відчуття гордості за свою приналежність до неї забезпечують можливість розкриття ним своїх творчих здібностей для підвищення продуктивності праці та якості продукції.

З цього виходить, сучасний керівник, якщо він хотів би, щоб керована ним організація успішно функціонувала і розвивалась, повинен знати психологічні закономірності відповідальності і управління, в тому числі й положення та рекомендації стосовно ефективного здійснення спілкування зі своїм персоналом та іншими людьми. Ми вважаємо, що основні положення психології відповідальності, які викладені у статті, допоможуть у житті, у професійній діяльності, допоможуть успішно досягти кожному досягти життєвих цілей.

Список літератури: 1. Михайлов В. Д., Михайлова Т. М. Инженерный труд в условиях постиндустриального общества. – М., 2000. – 333 с. 2. Д. И. Бернштейн. Правовая ответственность как вид социальной ответственности и пути ее обеспечения. Ташкент.-1989.-345с. 3. И. В. Иловайский «Техника. Инженерное дело, Инженер».-1998.-235с. 4. И. В. Иловайский «Инженерное дело: маленькая энциклопедия», Новосибирск.-1999.-423с. 5. Н. С. Малейн. Правонарушение: понятие, причины, ответственность. -М., "Юридическая литература".-1985.-157с. 6. Копылов В. А. Информационное право. – М.: Юристъ.-2002.-512с. 7. В. С. Степин, В. Г. Горохов, М. А. Розов. Учебник. Философия науки и техники.-1997.-248с. 8. Філософія спілкування: філософія, психологія, соціальна комунікація [Текст]: наук. – практ. журнал/ Харк. нац. техн. ун-т сіл. гос-ва; редкол.: С.О.Заветний (голов. ред.) та ін.-Х.: ХНТУСГ 2008.-195с. 9. Філософський словник соціальних термінів / [В. П. Андрущенко, Т. В. Андрущенко, В. Г. Антоненко та ін.]; Під заг. ред.: В. П. Андрущенко. - [3-те вид., допов.]. – К.; Х.:Р.И.Ф.,2005.-671с.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПОЧУТТЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Показано, що в основі кризи освіти лежить безвідповідальність її цілей, змісту і характеру вимогам постіндустріального етапу розвитку людської цивілізації. Подолання цієї кризи вимагає підготовки відповідальної особистості, що потребує формування та реалізації відповідної соціально-психологічної системи. Розглянуто філософські і психологічні аспекти самої цієї системи та її використання, що змінює характер буття людини і її професійної діяльності.

А. В. Слепцов

СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ЧУВСТВА ОТВЕТСТВЕННОСТИ

Показано, что в основе кризиса образования лежит безответственность ее целей, содержания и характера требованиям постиндустриального этапа развития человеческой цивилизации. Преодоление этого кризиса требует подготовки ответственной личности, которая нуждается в формировании и реализации соответствующей социально-психологической системы. Рассмотрены философские и психологические аспекты самой этой системы и ее использования, которое изменяет характер бытия человека и ее профессиональной деятельности.

A. V. Slyeptsov

SOCIAL-PSYCHOLOGICAL TERMS OF FORMING OF SENSE OF RESPONSIBILITY

It is rotined that crisis of education irresponsibility of its aims is the basis of, maintenance and character to the requirements of the постиндустриального stage of development of human civilization. Overcoming of this crisis requires preparation of responsible personality which needs forming and realization of the proper social-psychological system. Philosophical and psychological aspects are considered this system and its use which changes character of life of man and its professional activity.

Стаття надійшла до редакції 06.06.2010

УДК 378:004

*Шевченко Л. С.
м. Вінниця, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

Постановка проблеми. Важливим у складі компетентності педагога в галузі інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) є його методична компетентність, що передбачає наявність умінь використовувати свої технологічні компетенції для розробки навчальних програм, котрі передбачають системне та ефективне використання ІКТ у навчальному процесі.

Формування базового та достатнього рівня комп'ютерної підготовки педагога може здійснюватися через курсову підготовку, різноманітні форми підвищення педагогічної майстерності в міжкурсний період на базі навчального закладу.

Слід зауважити, що одержані знання, вміння та навички набудуть потреби, якщо в навчальному закладі функціонує інформаційне освітнє середовище (ІОС).

Створення сучасного ІОС навчального закладу передбачає: проектування, монтаж та налагодження локальної мережі з виділеним сервером, що об'єднує всі комп'ютерні ресурси навчального закладу; формування медіатеки та впровадження локальних і мережних